

are talking about young students, which have mobility, dynamism and an internal need to relate their own aspirations with the public interest. The principles, forms and methods of extra-curricular activities, based on voluntary activity and initiative of students are characterized. Particular attention is paid to extracurricular activities as a specific type of activity, carried out in the area of free time in order to ensure the formation of civil, common cultural, moral, ethical, aesthetic and creative qualities of the individual student.

It was found out that personal and professional qualities are formed, social activity is developed, social experience is accumulated in the process of extra-curricular activities of the students.

Key words: *socialization, students, student age, student group, personality, adaptation, personal development, extracurricular activities, types of extracurricular activities.*

УДК 378.22 : 37. 013.42 - 051

Марина Грінченко

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

МЕДІАОСВІТА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті визначено зміст медіаосвіти в системі підготовки майбутнього соціального педагога, його складові; виявлено особливості впровадження медіаосвіти у процес підготовки соціального педагога в умовах інформаційного суспільства; розглянуто навчальні плани та дисципліни підготовки соціальних педагогів у ВНЗ, подано пропозиції щодо вдосконалення фахової підготовки спеціалістів з урахуванням світових тенденцій і трансформацій сучасного суспільства. Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження медіаосвіти в систему підготовки соціальних педагогів. Методи дослідження – аналіз інформаційних джерел; синтез складових інформаційних джерел щодо питання медіаосвіти та підготовки соціальних педагогів, порівняння навчальних планів ВНЗ освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, спеціаліст, магістр, конкретизація – у визначенні специфіки медіаосвіти соціальних педагогів; узагальнення отриманих даних. Наведено приклади впровадження медіаосвіти у вищих навчальних закладах України, а також вивчено зарубіжний досвід медіаосвіти, основних форм та методів роботи. Обґрунтовано необхідність упровадження медіаосвіти як інтегрованого, так і окремого курсу в навчальні програми підготовки соціальних педагогів / соціальних працівників.

Ключові слова: *соціальний педагог, інформаційне суспільство, навчальний план, медіаосвіта, медіаграмотність, медіакультура, медіадослідник, підготовка соціальних педагогів, навчальна програма.*

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в сучасному суспільстві, віртуалізація повсякденного життя, збільшення інформаційного перевантаження, необхідність дослідження феноменів поствіртуальної реальності визначають і пріоритети освіти в добу інформаційної епохи. Зміни у процесі соціалізації особистості під впливом медіазасобів варто враховувати при підготовці педагогічних кадрів, зокрема соціальних педагогів. Адже, володіючи необхідними знаннями та навичками роботи в медіасередовищі, фахівець здатний ефективно реалізуватися у своїй

професійній діяльності. Урахування змін у медіаспоживанні, закономірностей впливу медіа на психіку особистості у процесі соціалізації, способів активізації творчості через віртуальні спільноти, питання належної організації медіадозвілля молоді, а також знання й попередження нової форми жорстокості – кібербулінгу у віртуальному середовищі будуть у нагоді майбутнім спеціалістам у галузі соціальної педагогіки та соціальної роботи на шляху становлення їх професіоналізму.

Аналіз актуальних досліджень. Проблему професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів досліджували А. Алексюк, О. Гаврилук, І. Гаврик, І. Дичківська, Г. Ковальчук, А. Кузьмінський, В. Омеляненко, М. Фіцула.

Праці, присвячені підготовці майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників, належать до наробків таких учених: С. Архипової, Р. Вайноли, В. Васильєва, І. Григи, Н. Заверико, І. Звереві, О. Карпенко, А. Капської, Г. Майбороди, І. Козубовської, Л. Міщик, В. Поліщука, Л. Штефан та ін. Соціально-педагогічні аспекти підготовки соціальних педагогів розглядали вітчизняні (О. Безпалько, М. Докторович, Г. Лактіонова, С. Харченко та ін.) та зарубіжні (В. Бочарова, Т. Василькова, Ю. Василькова, Ю. Галагузова, Р. Овчарова та ін.) учені.

Вивченням феномену медіа з психологічної точки зору займалися: Г. Мюнстерберг, Л. Тьорстоун, Г. Кантріл, Дж. Олпорт, Л. Фрідленд, Б. Лускін, Д. Смірнов, М. Зубахін, Д. Джилз та ін.

Розвитку медіаосвіти в сучасному інформаційному суспільстві присвячені роботи зарубіжних та вітчизняних науковців – Л. Мастермана, А. Федорова, С. Шейбе, Ф. Рогоу, Л. Гуменюк, В. Потапова, В. Іванова, О. Волошенюк, В. Різуна та ін. Різні аспекти медіаграмотності досліджували О. Баранов, М. Гриневич, І. Жилавська, Л. Зазнобіна, Ю. Козаков, А. Новикова, С. Пензін, А. Спичкін, Ю. Усов, О. Шариков та ін.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження медіаосвіти в систему підготовки соціальних педагогів.

Методи дослідження аналіз інформаційних джерел; синтез складових інформаційних джерел щодо питання медіаосвіти та підготовки соціальних педагогів, порівняння навчальних планів ВНЗ освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, спеціаліст, магістр, конкретизація – у визначенні специфіки медіаосвіти соціальних педагогів; узагальнення отриманих даних.

Виклад основного матеріалу. Нині, у процесі становлення інформаційного суспільства, перехідного етапу, насиченого значною мірою якісними та кількісними змінами, а також завдяки стрімкому поширенню віртуалізації життя людини на авансцену освіти виходять медійні засоби. Пошук нових концепцій становлення й виховання особистості, оптимізації процесу її соціалізації є передумовою її успішної життєдіяльності. Підготовка фахівців для різних сфер професійної діяльності має

враховувати зміни і трансформації середовища. Педагогічна діяльність не є виключенням. Урахування вимог інформаційного суспільства є вкрай необхідним для підготовки фахівців соціальної сфери – соціальних педагогів та соціальних працівників.

Оскільки професія соціального педагога є достатньо новою, як вид професійної діяльності почала формуватися в Україні на початку 90-х років ХХ століття, а введення до кваліфікаційного переліку спеціальностей відбулося у 2002 році, то виникає необхідність урахування соціокультурної ситуації та вдосконалення навчальних планів підготовки бакалаврів і магістрів з цієї спеціальності. Наказом Міністерства освіти України від 3 травня 1999 року регламентовані основні напрями діяльності соціального педагога в Україні, вони викладені в «Положенні про психологічну службу системи освіти України» [8, 3–12].

За даними енциклопедії для фахівців соціальної сфери, соціальний педагог – це спеціаліст, що має фахову підготовку певного кваліфікаційного рівня (бакалавр, спеціаліст, магістр) і здійснює соціально-педагогічну діяльність у соціумі; виступає посередником між особистістю і державно-громадськими соціальними службами, захисником інтересів і законних прав людини, є експертом у постановці «соціального діагнозу» й визначенні методів педагогічного впливу у вирішенні проблемної ситуації людини [2, 179].

Зміст роботи соціального педагога акумулює в собі елементи суміжних професій, тому соціальний педагог у певному значенні виконує роль універсала – зауважують вітчизняні дослідники Т. Веретенко та І. Зверєва [2, 180]. Соціально-педагогічна діяльність відрізняється від традиційних сфер діяльності, пов'язаних із аналізом і розв'язанням проблем людей, таких, як психологія, соціологія, юриспруденція, педагогіка, своїм інтегральним характером.

Сучасні українські вчені С. Архипова та Л. Смерчак вважають, що для розвитку професіоналізму, залежно від специфіки та напрямку соціально-педагогічної діяльності, необхідною є розробка сучасної системи підготовки соціальних педагогів, яка б включала оптимальні форми та методи, спрямовані на оптимізацію навально-виховного процесу [1, 11].

Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери набуває важливого значення, урахуовуючи сучасний рівень конкуренції у сфері професійної педагогічної діяльності. Інформаційний компонент підготовки фахівців видається найсуттєвішим, виходячи з нинішнього стану розвитку суспільства, та потребує посиленої уваги. Інформаційно грамотний фахівець, готовий до повноцінної взаємодії з сучасною медіа системою є метою нового етапу розвитку інформаційного суспільства – вважає сучасний дослідник М. Матвійчук [9, 30]. Отже, формування медіаграмотності соціального педагога, який за своїми кваліфікацій-

ними характеристиками може виконувати функції, пов'язані зі зменшенням неконтрольованого впливу медіа на дітей та молодь, є вкрай важливим.

Для пояснення дефініцій «медіаосвіта» та «медіаграмотність» перш за все треба звернутися до розтлумачення терміну «медіа». У контексті медіаграмотності термін «медіа» стосується мас-медіа. Традиційне розуміння цього терміну включає в себе книжки, періодичну пресу, радіо, телебачення, інтернет-медіа, кінематограф; в епоху інформаційного суспільства сюди належать мобільні телефони, інтернет, айподи, MP3-плеери, відео та комп'ютерні ігри, біл-борди та інші типи реклами (постери, флаєри) [5, 10].

Тож необхідність опанування навичками пошуку, передавання, опрацювання та аналізу інформації особливими методами й технологіями ставить принципово нові завдання перед системою освіти, диктує нові вимоги до педагога в контексті медіаосвіти. Провідний теоретик сучасної медіаосвіти Л. Мастерман обґрунтував причини актуальності медіаосвіти в сучасному світі: 1) високий рівень споживання медіа та насиченість сучасного суспільства їхніми продуктами; 2) ідеологічна важливість медіа та їхній вплив на свідомість аудиторії; 3) швидке зростання кількості медійної інформації, посилення механізмів керування нею та розповсюдження; 4) інтенсивність проникнення медіа в демократичні процеси; 5) підвищення значущості візуальної комунікації та інформації в усіх галузях; 6) необхідність навчання учнів/студентів з орієнтацією на відповідність майбутнім вимогам розвитку суспільства; 7) зростаючі національні та міжнародні процеси приватизації інформації, що пришвидшуються [5, 11–12].

У документах ЮНЕСКО вказано, що *медіаосвіта* – це навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа, що розглядаються як частина специфічної, автономної галузі знання в педагогічній теорії та практиці. Такий погляд на медіаосвіту в контексті технологічних досягнень і нової ери комунікації, що стала результатом застосування цифрових технологій, запропонувала Віденська конференція ЮНЕСКО 1999 року [5, 12].

Завідувач лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України Л. Найдьонова під *медіаосвітою* розуміє частину освітнього процесу, спрямовану на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням інформаціо-комунікаційних технологій [7, 71]. У подальшому ми дотримуємося визначення Л. Найдьонової як найбільш детального й вичерпного на нашу думку.

Європарламент ухвалив 2008 року резолюцію з медіаграмотності у світі цифрових технологій (2008/2129(INI)), у якій підкреслив, що медіаграмотність – базовий елемент політики у сфері споживання інформації, і вона має охоплювати всі категорії людей протягом усього їхнього життя, для того, щоб допомогти їм практично та творчо використовувати медіа. Медіаосвіта має стати компонентом формальної освіти, доступної всім учням/студентам, обов'язковою частиною навчальної програми. Європарламент рекомендував Єврокомісії внести в програму навчання вчителів обов'язковий модуль з медіаосвіти [5, 12].

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (схвалена Президією НАПН України 20 травня 2010 року) базується на вивченні стану медіакультури населення України та міжнародному досвіді організації медіаосвіти. Основні положення Концепції відповідають завданням, сформульованим у Паризькій програмі – рекомендаціях з медіаосвіти ЮНЕСКО (від 22 червня 2007 року) та резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації (від 16 грудня 2008 року) [7, 70].

Дослідник І. Жилавська, розглядаючи Декларацію медійної та інформаційної грамотності, яка була прийнята в 2011 році в м. Фес (Марокко), акцентує, що медіаграмотність має особливе значення для соціального розвитку й поліпшує якість життя людини. У цьому документі вказано, що грамотність у сфері медіа відіграє важливу роль, особливо в житті молоді, оскільки сприяє формуванню активної життєвої позиції та саморозвитку [3, 35].

Також важливим постає уточнення мети медіа освіченості – це допомога людям у практичному і творчому використанні медіа та їх змісту, навчання критичному аналізу продукції медіа, розумінню характеру роботи індустрії медіа, а також самостійне створення власного медіаконтенту. Медіаосвіта має на меті виховання *медіаграмотності*, яку визначають як сукупність знань, навичок та вмінь, що дозволяють споживачам аналізувати, критично оцінювати й створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, а також розуміти й аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві [5, 13].

Вітчизняний науковець Л. Найдьонова дає таке визначення дефініції *медіаграмотність* – рівень медіакультури, який стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе та спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної стимуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи й типи контролю, які вони культивують. На думку дослідника, метою *медіаосвіти* є формування *медіакультури* особистості в середовищі значущих для неї спільнот (малих груп, родин, навчальних і виробничих колективів, місцевих громад тощо). На особистісному рівні

медіакультура означає здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі [7, 72].

Медіаосвіта у вищій школі передбачає підготовку як фахівців для мас-медіа, так і медіапедагогів та медіапсихологів. Крім того, медіаосвітні елементи мають увійти до навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей у відповідних їм обсягах [7, 76].

За словами вітчизняного ученого А. Рижанової, соціальні педагоги мають за мету створення умов у соціумі для залучення людини до будь-яких із системи вироблених людством цінностей, організацію процесу поступового сходження до найпрогресивніших для сьогодення і майбутнього, при формуванні критичного ставлення до своїх цінностей на кожному новому духовному рівні [4, 221]. Соціальні педагоги, на думку А. Рижанової, – це ті фахівці, на яких в інформаційному суспільстві слід покласти тягар відповідальності за створення в соціумі сприятливих умов для духовного розвитку всіх соціальних суб'єктів [4, 222]. Необхідність упровадження змін у процес освіти соціальних педагогів підтверджує і А. Капська, підкреслюючи, що поряд із наданням допомоги соціальна педагогіка буде вирішувати завдання щодо створення й підтримки конкретного соціального середовища для всіх юних громадян, що вимагає цільової підготовки соціальних педагогів [10, 45]. Нове медіасередовище є тим новітнім напрямом, який має створювати й розвивати сучасний фахівець соціально-педагогічної сфери. Тож вкрай нагальною є необхідність підготовки педагогів до взаємодії з медіа, що зумовлює внесення до навчальних планів окремих спецкурсів та дисциплін за вибором студента для покращення ситуації медіаграмотності. Соціальний педагог у межах своїх функціональних можливостей, з поміж професійних ролей (помічника, адвоката, консультанта, посередника, експерта, психотерапевта, менеджера), має виділити ще одну – медіапедагога, що є однією з особливостей формування медіаграмотності соціальних педагогів. Як медіа педагог, соціальний педагог відслідковує вплив засобів масової комунікації на соціалізацію молодого покоління загалом та на кожну соціальну групу окремо, упроваджує профілактичну діяльність стосовно негативного впливу мас-медіа серед «осіб із ризикованою поведінкою», використовує ресурси мас-медіа в соціально-педагогічній роботі [6, 34].

За даними Академії української преси, вперше почали викладати курс «Медіаосвіта і медіаграмотність» на філологічному факультеті Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. У Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка з 1996 р. по 2006 р. викладався курс «Методика формування естетичної (інформаційної) грамотності особистості», що пізніше у зв'язку з уведенням стандарту підготовки соціальних педагогів був інтегрований окремими темами в такі дисципліни, як «Основи

сценарної роботи соціального педагога», «Соціально-педагогічна робота у сфері дозвілля» та ін. Наразі курс «Медіаосвіта соціальних педагогів» є дисципліною за вибором для студентів магістратури. Інтегрована програма «Медіаосвіта соціальних педагогів», складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалавра, спеціаліста, магістра спеціальності «Соціальна педагогіка», викладається в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького.

Розглянемо більш детально зміст медіаосвітньої підготовки соціальних педагогів. Український медіадослідник М. Майборода відзначає, що можна виділити дві основні форми впровадження медіаосвіти: *інтеграційну* (установлення зв'язків між структурними компонентами змісту в межах системи професійної підготовки) та *автономну* (упровадження окремих форм формування медійних знань) [6, 35]. Російські медіапедагоги О. Федоров та А. Новикова виокремлюють три основні шляхи впровадження медіаосвіти в навчальний процес: інтегрований (через традиційні предмети); факультативний (створення мережі гуртків, секцій, клубів); спеціальний (створення спеціальних курсів та спецкурсів) [11, 149]. Медіаосвітні моделі С. Пензіна та Ю. Усова передбачають упровадження медіаосвіти в навчальну, позанавчальну та дозвіллеву діяльність. Позиція російського дослідника О. Шарикова вбачає урахування специфіки навчального закладу та учнів/студентів [12, 36]. Медіаосвітні моделі зарубіжних медіапедагогів Л. Мастермана, А. Силверблета, Е. Харта, К. Воркснопа, Л. Розер передбачають автономну та інтеграційну форми медіаосвіти, не виділяючи якусь із них пріоритетною.

Консультант ЮНЕСКО та Ради Європи Л. Мастерман вважає, що в педагогічних працівників мають бути сформовані специфічні навички й уміння роботи з медіатекстами: проводити пошук інформації у джерелах різного типу, критично аналізувати джерело історичної інформації (характеризувати авторство джерела, час, обставини й мету його створення); аналізувати інформацію, подану в різних знакових системах (текст, карту, таблицю, схему, аудіовізуальний ряд); розрізняти в медіаінформації факти й думки, історичні маніпуляції; брати участь у дискусіях з проблем, пов'язаних із висвітленням в медіа, формулювати власну позицію з обговорюваних питань, використовуючи для аргументації історичні відомості [5, 14].

Медійна грамотність охоплює такі складові: 1) естетичні та креативні навички: здатність бачити, чути, створювати й інтерпретувати медіаконтент, створювати медіаконтент; 2) інтерактивні навички: здатність спілкуватися за допомогою медіа і приміряти на себе різні медіаролі, готовність висловлювати свої думки й настанови; 3) навички критичного аналізу – уміння інтерпретувати і розуміти значення різних медіаконтентів; 4) навички безпеки – уміння знаходити вихід зі скрутних ситуацій і уникати їх. Найваж-

ливіші навички безпечної поведінки у віртуальному просторі – захист приватного простору й уміння уникати шкідливих контактів і контенту [5, 14–15].

На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури можемо визначити сутність поняття «медіаграмотність» і «медіаграмотність соціального педагога» (за Г. Майбородою, М. Матвійчук). *Медіаграмотність* – це результат медіаосвіти, який передбачає здатність виражати себе та спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо й критично тлумачити інформацію мас-медіа, визначати можливості впливу ЗМІ на людину [6, 16]. Під *медіаграмотністю соціального педагога* ми розуміємо результат систематичної та цілеспрямованої медіаосвіти, який характеризується оволодінням знаннями, вміннями й навичками у сфері мас-медіа, здатністю аналізувати різні типи медіатекстів з метою їхнього подальшого використання в соціально-педагогічній роботі; визначати вплив різних мас-медіа на процес соціалізації дітей і молоді (з урахуванням їхніх особливостей); виражати себе (медіаторність) і спілкуватися за допомогою медіа [9, 31].

На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних дидактів, медіапедагогів було здійснено класифікацію методів медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів (за М. Матвійчук). Класифікація має на меті комплексний підхід до вирішення питання досягнення медіаосвітніх цілей і передбачає такі групи методів медіаосвіти:

1) за джерелом знань: словесні (розповідь, переказ, пояснення, лекція, бесіда на основі медіатекстів, метод драматизації); наочні (спостереження, демонстрація медіаматеріалу, ілюстрація фрагментів медіатексту); практичні (вправи, практичні роботи на основі взаємодії з мас-медіа, графічні завдання, технічні вправи);

2) за рівнем пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні (повідомлення інформації про мас-медіа); репродуктивні (представлення інформації про мас-медіа в готовому вигляді); проблемні (створення, розв'язання й аналіз проблемних ситуацій медіатекстів з метою розвитку критичного мислення); частково-пошуковий (самостійний пошук шляхів вирішення медіазавдань, аналіз та узагальнення отриманих знань); дослідницькі (самостійних пошук шляхів, засобів, способів інформації певної медіаситуації);

3) за логікою пізнання: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний (розклад цілого знання про медіа на частини, виокремлення окремих частин явищ і предметів медіа для детального дослідження); індуктивний, дедуктивний, індуктивно-дедуктивний (перехід від одиничного до загального знання про медіа й навпаки); методи порівняння, аналогії, розгортання гіпотези;

4) інтерактивні методи: дискусійні (діалог, групові й колективні дискусії, обговорення медіатекстів, аналіз ситуацій тощо); ігрові

(літературно-імітаційні, театралізовано-ситуативні, зображувально-імітаційні на основі медіа-матеріалів); тренінгові [9, 35–36].

Інтеграція медіаосвітніх елементів у дисципліни нормативної частини циклу, а також створення окремих специфічних дисциплін є пріоритетними напрямами розвитку медіаосвіти та як результат – медіаграмотності соціальних педагогів, що в подальшому дозволить найефективніше реалізувати свої професійні знання та вміння. Варто зазначити, що названі методи медіаосвіти можуть бути адаптовані з подальшим їхнім використанням у процесі професійної підготовки медіаосвіти майбутніх соціальних педагогів, оскільки їхнє змістове наповнення відповідає основним принципам і напрямам професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Висновки Отже, урахувуючи все вищевикладене, можемо упевнитися, що процес упровадження медіаосвіти в систему вищої освіти вже розпочався. Залишається багато недосліджених актуальних моментів щодо процесу становлення медіаграмотного соціального педагога, процесів здобуття та реалізації цих знань. Серед перелічених методів медіаосвіти, на нашу думку, саме інтерактивні методи та форми передбачають активну взаємодію між учасниками освітнього процесу, роботу з досвідом аудиторії, зокрема з досвідом взаємодії з мас-медіа, що сприяє формуванню професійних і соціальних якостей фахівця та основних компонентів його медіаграмотності.

Таким чином, ми вважаємо, що в українському суспільстві виникла гостра потреба в розробці конкретних організаційних форм упровадження методів медіаосвіти, які б сприяли підвищенню якості професійної підготовки соціальних педагогів, сприяли покращенню рівня соціалізації молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипова С. П. Професійна підготовка соціальних педагогів у контексті акмеологічного підходу / С. П. Архипова, Л. І. Смерчак // Теоретико-методичні та організаційно-технологічні аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників до роботи з різними категоріями клієнтів : монографія / [С. П. Архипова, Н. В. Байдюк, Т. Є. Гриценко, Т. М. Демиденко, Ж. А. Дробот та ін.] ; за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси : ФОП Гордієнко, 2013. – 474 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К., Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.
3. Жилавская И. В. Медиаинформационная грамотность как новая грамотность информационного общества / И. В. Жилавская // Журналист. Социальные коммуникации. – 2011. – № 4. – С. 35–45.
4. Малько А. О. Теоретико-методологічні основи розвитку соціальної педагогіки : монографія / А. О. Малько ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2004. – 285 с.
5. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін : посіб. для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза – К. : Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. – 201 с.
6. Медіаосвіта соціальних педагогів : [навч.-метод. посіб.] / авт.-уклад. : Г. Я. Майборода, М. М. Матвійчук. – Черкас : ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – 90 с.

7. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія : основи рефлексивного підходу : підручник / Л. А. Найдьонова ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Вид. 2-ге, стер. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2015. – 244 с.

8. Положення про психологічну службу системи освіти України : Наказ Міністерства освіти України від 03.05.1999 р. – 127 // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2000. – № 6. – С. 3–12.

9. Скиба М. М. Підготовка майбутніх соціальних педагогів в аспекті формування медіаграмотності / М. М. Скиба // Теоретико-методичні та організаційно-технологічні аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників до роботи з різними категоріями клієнтів : монографія / [С. П. Архипова, Н. В. Байдюк, Т. Є. Гриценко, Т. М. Демиденко, Ж. А. Дробот та ін.] ; за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси : ФОП Гордієнко, 2013. – 474 с.

10. Соціальна педагогіка / за ред. А. Й. Капської. – К. : Центр учбової літератури, 2006. – 448 с.

11. Федоров А. В. Основные теоретические концепции медиаобразования / А. В. Федоров, А. А. Новикова // Вестник Российского государственного гуманитарного фонда. – 2002. – № 1. – С. 149–158.

12. Шариков А. В. Медиаобразование : мировой и отечественный опыт / А. В. Шариков. – М. : Изд-во Академии педагогических наук, 1990. – 66 с.

РЕЗЮМЕ

Гринченко М. Медиаобразование в системе подготовки социальных педагогов.

В статье определено содержание медиаобразования в системе подготовки будущего социального педагога, его составляющие; выявлены особенности внедрения медиаобразования в процесс подготовки социального педагога в условиях информационного общества; рассмотрены учебные планы и дисциплины подготовки социальных педагогов в вузе, представлены предложения по совершенствованию профессиональной подготовки специалистов с учетом мировых тенденций и трансформаций современного общества. Цель статьи заключается в обосновании необходимости внедрения медиаобразования в систему подготовки социальных педагогов. Методы исследования – анализ информационных источников; синтез составляющих информационных источников по вопросу медиаобразования и подготовки социальных педагогов, сравнение учебных планов вузов образовательно-квалификационного уровня бакалавр, специалист, магистр, конкретизация – в определении специфики медиаобразования социальных педагогов; обобщение полученных данных. Приведены примеры внедрения медиаобразования в высших учебных заведениях Украины, а также изучен зарубежный опыт медиаобразования, основных форм и методов работы. Обоснована необходимость внедрения медиаобразования как интегрированного, так и отдельного курса в учебные программы подготовки социальных педагогов/социальных работников.

Ключевые слова: *социальный педагог, информационное общество, учебный план, медиаобразование, медиаграмотность, медиакультура, медиаисследователь, подготовка социальных педагогов, учебная программа.*

SUMMARY

Hrinchenko M. Media education in the system of social teachers' training.

In the article the content of media education in the system of the future social teacher training is revealed, its constituents are characterized. The features of the introduction of media education in the training of the social teacher in the information society are described; curricula and discipline training of social workers in the school are examined, proposals for improving professional training taking into account global trends and transformations of

modern society are presented. The purpose of the article is the rationale for media education in the system of social workers' training. Methods of research – analysis of information sources; synthesis of the components of information sources on the issue of media education and training of social workers, comparing university curriculum educational qualification of Bachelor, Specialist and Master; specification – in determining the specific media education of social workers; summarizing the data. Examples of introduction of media education in higher education institutions of Ukraine are given, and international experience of media education, basic forms and methods of work are studied. The necessity of introduction of media education as integrated and individual courses in the curriculum training of social workers is proved. The practical significance of the study is to determine the most effective means of training in terms of media education and critical thinking as social workers, professionals, and future social and educational activities. In the article the results of studying the introduction of media education in modern educational process in higher education institutions of Ukraine are given, conclusions about the possibility of introducing media education courses in curricula of specialty social pedagogy and social work are made. The integration of educational media regulatory elements in the course of the cycle and creation of some specific disciplines are the priorities of media education and as a result – media literacy of social workers, which further will effectively implement their professional knowledge and skills. The prospect for further research is considered in the development of specific courses “Social worker’s media education” and “Fundamentals of media literacy of a social worker” for the implementation of the state education system as legal subjects. We believe that in Ukrainian society there is an urgent need to develop specific implementation methods and organizational forms of media education that would help improve the quality of social workers training, contributed to the improvement of youth socialization.

Key words: social pedagogue, information society, curriculum, media education, media literacy, media culture, media researcher, training of social workers, educational program.

УДК 37.013.3:374-053.6(477:4ЭС)(100)

Вікторія Заярна
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ЗМІСТОВІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС У СФЕРІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті завдяки застосуванню групи загальнонаукових методів, а також методу системно-структурного аналізу висвітлено основні змістові засади розбудови міжнародного співробітництва Європейського Союзу у сфері неформальної освіти дітей та учнівської молоді. Акцентовано на можливостях соціалізації підростаючого покоління через участь у неформальній освітній діяльності. Охарактеризовано пріоритетні змістові напрями міжнародного співробітництва у сфері неформальної освіти дітей та учнівської молоді, визначено основні форми реалізації змісту цього процесу.

Ключові слова: Європейський Союз, неформальна освіта, сфера неформальної освіти дітей та учнівської молоді, змістові засади / напрями міжнародного співробітництва ЄС у сфері НФО дітей та учнівської молоді, соціалізація.

Постановка проблеми. Сучасний курс ЄС на створення конкурентоспроможного Європейського суспільства знань передбачає